

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงตามจุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

รหัสวิชา 20000-1503

(หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง)

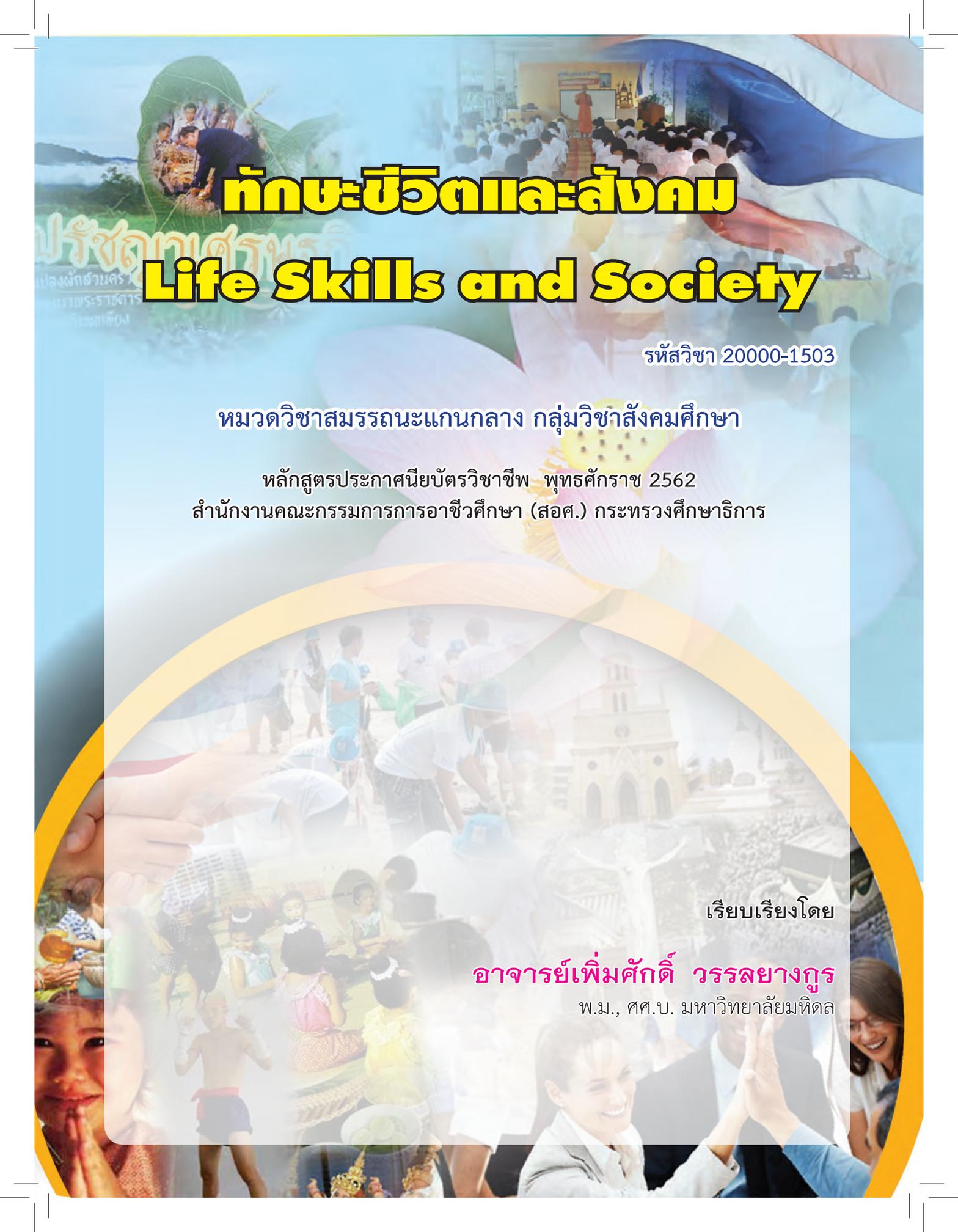
ได้ผ่านการตรวจการประเมินคุณภาพจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ครั้งที่ 2
หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ประกาศลำดับที่ 584

ทักษะชีวิตและสังคม Life Skills and Society

เพิ่มศักดิ์ วรรณายน

73.-

ทักษะชีวิตและสังคม Life Skills and Society

รหัสวิชา 20000-1503

หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ

เรียบเรียงโดย

อาจารย์เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร

พ.ม., ศศ.บ. มหาวิทยาลัยมหิดล

ทักษะชีวิตและสังคม Life Skills and Society

ISBN 978-616-495-021-4

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัทวังอักษร จำกัด

69/3 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทร. 0-2472-3293 โทรสาร 0-2891-0742 Mobile 08-8585-1521

Facebook : สำนักพิมพ์ วังอักษร

e-Mail : wangaksorn9@gmail.com

<http://www.wangaksorn.com>

ID Line : @wangaksorn

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2562 จำนวนที่พิมพ์ 5,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

โดยบริษัทวังอักษร จำกัด ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปทำซ้ำ
ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ไม่ว่ารูปแบบใดๆ นอกจากได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าจากทางบริษัทวังอักษร จำกัดเท่านั้น
ชื่อและเครื่องหมายการค้าอื่นๆ ที่อ้างอิงในหนังสือฉบับนี้
เป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของแต่ละราย
โดยบริษัทวังอักษร จำกัด มิได้อ้างความเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

ทักษะชีวิตและสังคม

(Life Skills and Society)

รหัสวิชา 20000 - 1503

จุดประสงค์รายวิชา เพื่อให้

1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตในสังคมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สามารถประยุกต์ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในงานอาชีพ มารยาท ความเป็นพลเมืองดีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม
3. มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

สมรรถนะรายวิชา

1. แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตในสังคมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักมนุษยสัมพันธ์และหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักมนุษยสัมพันธ์ ความมีมารยาทและความเป็นพลเมืองดีในสถานการณ์ต่าง ๆ
3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการมีทักษะชีวิตในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน มารยาทไทย มารยาทสังคม ความเป็นพลเมืองดี การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางวิเคราะห์สมรรถนะรายวิชา
วิชา ทักษะชีวิตและสังคม รหัสวิชา 20000 - 1503
ท-ป-น 2 - 0 - 2 จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์ รวม 36 คาบ

หน่วยที่	สมรรถนะรายวิชา	แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตในสังคมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักมนุษยสัมพันธ์และหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต	ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักมนุษยสัมพันธ์ ความมีมารยาทและความเป็นพลเมืองดีในสถานการณ์ต่าง ๆ	วางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		✓	✓	
2. หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน		✓	✓	
3. มารยาทไทย		✓	✓	
4. มารยาทสังคม		✓	✓	
5. พลเมืองดี		✓	✓	
6. หลักศีลธรรม		✓	✓	
7. การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม		✓		✓

คำนำ

วิชาทักษะชีวิตและสังคม รหัสวิชา 20000-1503 จัดอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ ผู้เขียนได้บริหารสาระการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 7 บท ได้ **จัดแผนการจัดการเรียนรู้/แผนการสอนที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ (Competency Based) และการบูรณาการ (Integrated)** ตรงตามจุดประสงค์รายวิชาสมรรถนะรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ในแต่ละบทเรียนมุ่งให้ความสำคัญส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ หลักการกระบวนการ และส่วนที่เป็น การฝึกทักษะประสบการณ์ **เร่งพัฒนาบทบาทของผู้เรียนเป็นผู้จัดการแสวงหาความรู้ (Explorer)** เป็นผู้สอนตนเองได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ **และบทบาทของผู้สอนเปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้มาเป็น ผู้จัดการชี้แนะ (Teacher Roles)** จัดสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อความสนใจเรียนรู้และเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Co-investigator) จัดห้องเรียนเป็นสถานที่ทำงานร่วมกัน (Learning Context) จัดกลุ่มเรียนรู้ให้รู้จัก ทำงานร่วมกัน ฝึกความใจกว้าง (Grouping) มุ่งสร้างสรรค์คนรุ่นใหม่ สอนความสามารถที่นำไปทำงานได้ (Competency) สอนความรัก ความเมตตา (Compassion) ความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ (Trust) ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ (Public Mind) เป้าหมายอาชีพอันยังประโยชน์ (Productive Career) และชีวิตที่มีศักดิ์ศรี (Noble Life) เหนือสิ่งอื่นใด เป็นคนดีทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรม จรรยาบรรณ ทางธุรกิจและวิชาชีพ

ส่งเสริมสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System) สอดคล้องตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard) สร้างภูมิคุ้มกัน เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ กำลังแรงงาน การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานระดับชาติ (National Benchmarking) และการวิเคราะห์หน้าที่การงาน (Functional Analysis) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในภาค ธุรกิจ อุตสาหกรรม ทุกสาขาอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่สนามการแข่งขันในประชาคม อาเซียน

ขอขอบคุณท่านอาจารย์ผู้สอน ผู้ประสพวิชาความรู้ เอกสาร หนังสือที่ใช้ประกอบใน การเรียบเรียงไว้ ณ โอกาสนี้

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร

สารบัญ

บทที่ 1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1
สภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบัน	4
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม	6
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6
ประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	12
การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	14
ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	21
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1	25
ใบงานที่ 1	29
บทที่ 2 หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน	30
ความหมายและความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์	32
องค์ประกอบของมนุษยสัมพันธ์	36
คุณลักษณะของผู้มีมนุษยสัมพันธ์	38
แนวความคิดในการสร้างมนุษยสัมพันธ์	40
การปรับปรุงตนเองเพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์	41
การใช้หลักธรรมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์	44
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2	47
ใบงานที่ 2	51
บทที่ 3 มารยาทไทย	52
ความหมายและความสำคัญของมารยาทไทย	54
การแสดงความเคารพ	55
การยืน	61
การเดิน	63
การนั่ง	65
การนอน	68
การรับของส่งของ	69

การแสดงกิริยาอาการ	72
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	74
ใบงานที่ 3	78
บทที่ 4 มารยาทสังคม	79
ความหมายและความสำคัญของมารยาทสังคม	81
มารยาทในการพูด	82
มารยาทในการแนะนำตัว	84
มารยาทในการใช้โทรศัพท์	86
มารยาทในการประชุม	88
มารยาทในการรับประทานอาหาร	89
มารยาทในการแต่งกาย	96
มารยาทในที่สาธารณะต่าง ๆ	100
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	101
ใบงานที่ 4	105
บทที่ 5 พลเมืองดี	106
ความหมายและความสำคัญของพลเมืองดี	108
หน้าที่ของพลเมืองดี	109
การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	114
แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี	119
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	120
ใบงานที่ 5	124
บทที่ 6 หลักศีลธรรม	125
ความหมายและความสำคัญของศีลธรรม	127
ประโยชน์ของศีลธรรม	128
สังคมไทยกับศีลธรรม	129
เบญจศีล	133
กัลยาณธรรม 5 ประการ	137
ศีล 8	141
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6	142
ใบงานที่ 6	146

**บทที่ 7 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคม**

ความหมาย และความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต	149
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	150
สถานการณ์ทางสังคมไทยในปัจจุบัน	155
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ	160
การพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	161
ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564)	162
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7	168
ใบงานที่ 7	172

บรรณานุกรม

173

บทที่

1

หลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเอง ให้ดีเสียก่อนมีความพอกินพอใช้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศได้

การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องอาศัยองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการพิจารณา ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ 1. กรอบความคิด (Concept) 2. คุณลักษณะ (Attribute) 3. คำนิยาม (Definition) 4. เงื่อนไข (Condition) 5. การปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับจากดำเนินชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Practices/Expect Result)

สาระการเรียนรู้

1. สภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบัน
2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สมรรถนะ

1. เรียนรู้สภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบัน
2. นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาจบบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาจะมีความสามารถดังนี้

1. อธิบายสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน
2. อธิบายแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. สรุปรายชื่อของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อสังคมในด้านต่าง ๆ
4. เรียนรู้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

บทที่

1

หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมซึ่งอาศัยและอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมวดหมู่โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันในหลายๆ รูปแบบ อีกทั้งมนุษย์จะมีการแบ่งหน้าที่หรือบทบาทของตนเอง ในแต่ละสังคมแตกต่างกันออกไป จุดประสงค์ก็เพื่ออยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า **สังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์** โดยมนุษย์จะเรียนรู้และปรับปรุงตัวเองเพื่อให้ได้รับการยอมรับหรือยกย่องจากสมาชิกคนอื่นในสังคม เมื่อสังคมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ก็ต้องเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงเพื่อจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก มีสังคมนามากมายเกิดขึ้นและมีความเหลื่อมล้ำกันของสังคม โดยเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ จนทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย การต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมทำให้มนุษย์ขวนขวายหาสิ่งต่าง ๆ มาปรนเปรอตนเอง ตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็น เมื่อไม่สามารถหาสิ่งของมาได้ตามทุนทรัพย์ บางคนก็ก่ออาชญากรรมโดยการฉ้อโกงเพื่อให้ได้ทรัพย์สินที่ตนต้องการจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาอาชญากรรม และนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสังคมในที่สุด

สภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

ปัจจุบันการดำรงชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตอันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตของตนเองเพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถสรุปได้ดังนี้

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. **สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)** การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวในการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ ได้แก่ ความแห้งแล้ง โดยเฉพาะในภาคอีสานซึ่งคนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน คนหนุ่มสาวต้องเดินทางมาหางานทำในกรุงเทพฯ เหลือแต่คนชราและเด็กอยู่บ้าน เป็นต้น

2. **การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (Technology)** เนื่องจากเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับชีวิตและฐานะเศรษฐกิจ ทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างมาก โดยผู้คนมักคิดว่าหากนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดมาใช้ก็จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตหรือดำเนินธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว ได้เปรียบคู่แข่ง ดังนั้น จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ใช้อยู่เสมอตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งหมายถึงมีการใช้จ่ายเงินที่ฟุ่มเฟือยเพื่อติดตามเทคโนโลยีหรือยึดติดกับเทคโนโลยีมากเกินไป

3. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหรือค่านิยม (Culture or Values)** โดยการรับเอาวัฒนธรรมหรือค่านิยมจากภายนอกเข้ามา วัฒนธรรมหรือค่านิยมใหม่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างค่านิยมของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การแข่งขันกันในการศึกษาจากเดิมที่มีการศึกษากันเพื่อเป็นความรู้ในการประกอบอาชีพ แต่ปัจจุบันกลายเป็นการแข่งขันกันเพื่อความโดดเด่นและการเอาชนะ รวมไปถึงค่านิยมในการบริโภคของแพง การใช้จ่ายเกินตัว เป็นต้น

4. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (Economic)** มีการส่งเสริมการลงทุนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (Small and Medium Enterprises) เพื่อการกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้มีธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้น มีรายได้มากขึ้น จนส่งผลทำให้มีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน

สังคมไทยในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป อาทิ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจทำให้ประเทศมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยมีการทำธุรกิจกับต่างประเทศ การนำเข้าส่งออก

สินค้า การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ประชาชนมีงานทำ มีช่องทางในการดำเนินธุรกิจมากยิ่งขึ้น ส่วนทางด้านของเทคโนโลยีก็ทำให้ประเทศมีความทันสมัย สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว การดำเนินธุรกิจหรือการแข่งขันมีความได้เปรียบสำหรับประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่ยังล้าหลังอยู่ แต่ความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามา ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมของคนไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการรับเอาค่านิยมใหม่เข้ามาทำให้แนวคิดกลายเป็นวัตถุนิยม ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน ได้แก่ การใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยเกินตัว เพื่อการซื้อเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องประดับโทรศัพท์มือถือ ฯลฯ เพื่อให้ตนเองมีความทันสมัย โดดเด่น และเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งการเลียนแบบดาราดังซึ่งยึดถือว่าเป็นผู้นำกระแสสังคมในเรื่องต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินด้วยความฟุ่มเฟือยเหล่านี้ อาจดูเหมือนเป็นการยกระดับฐานะตัวเองโดยวัตถุที่มีราคาแพง แต่ความจริงแล้วทำให้คนเรามีคุณภาพชีวิตแย่ลงเพราะไม่มีเงินสำรองและบางคนอาจเป็นหนี้สินด้วย

สำหรับเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบันก็มีสภาพจิตใจที่ต่ำลงจากในอดีต เพราะมีปัจจัยช่วยมากมายมาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความลุ่มหลง ได้แก่ เกม อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น สิ่งล่อใจต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เยาวชนไม่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เหมือนในอดีตโดยการช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ทำการบ้าน อ่านหนังสือ แต่กลับใช้เวลาว่างให้หมดไปกับการเล่นเกม การเล่นอินเทอร์เน็ตและบางคนก็มัวเมาจนไม่ยอมเรียนหนังสือ บางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าวอันเกิดจากการขาดการอบรมหรือเกิดจากการบริโภคสื่อที่มีความรุนแรง ไม่เหมาะสม ซึ่งหากไม่สามารถแยกแยะได้ก็จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรมด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเสมือนดาบสองคม หากใช้งานไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ก็จะสามารถได้รับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ได้โดยง่าย แต่หากใช้งานไปในทางที่ผิด เช่น การเล่นเกมพนันออนไลน์ การดูเว็บไซต์โป๊ การคบกับเพื่อนที่ไม่ดี เพื่อนชักนำไปในทางที่ผิดก็จะก่อให้เกิดผลเสียอย่างมาก ซึ่งเห็นได้ว่าบ่อยครั้งจะมีข่าวอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำของเยาวชน เช่น ชมชื่นกระทำชำเรา ลักทรัพย์ ปล้น ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้แสดงถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทย ซึ่งพ่อแม่ สังคม และชุมชนขาดการดูแลเอาใจใส่บุตรหลานในปัจจุบันพ่อแม่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาปลูกฝังจริยธรรมแก่บุตรหลาน ขาดการอบรมบ่มนิสัยจนทำให้บุตรหลานเป็นคนก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่เคารพผู้ใหญ่ จึงถูกเพื่อนหรือสิ่งล่อลวงต่าง ๆ ชักนำไปประพฤติดนไปในทางที่ผิด

สังคมไทยในปัจจุบันโดยเฉพาะในสังคมเมืองจะใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ เนื่องจากต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำจึงไม่มีเวลาพูดคุยกันแม้จะเป็นคนบ้านใกล้เรือนเคียง หรือเป็นคนในครอบครัวเดียวกันก็ตาม การขาดการสื่อสารของคนในสังคมทำให้สังคมขาดความสามัคคีปรองดอง ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น จึงทำให้เป็นสังคมที่ไม่มีความสุข เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะคนไทยหันไปให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ เพื่อให้มีเงินซื้อหาสิ่งของที่ต้องการจึงต้องทำงานหนัก แต่มีเวลาใส่ใจตัวเอง หรือใส่ใจครอบครัวน้อยลง ซึ่งเป็น

สาเหตุของความเสื่อมโทรมของสถาบันครอบครัวและสังคมอันจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมายในสังคมไทย

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

ในอดีตที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลจะใช้แนวทางแก้ไขปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มเงินงบประมาณ การให้กู้ยืมเงินการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น แต่การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการเหล่านี้ก็ไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน เพราะหากประชาชนยังคงดำเนินชีวิตและดำเนินธุรกิจอยู่เช่นเดิม เมื่อมีปัญหาใหม่เกิดขึ้นมาอีกก็จะไม่สามารถรับมือกับปัญหานั้นได้ และจะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐอยู่เช่นเดิม ซึ่งหมายถึงรัฐบาลต้องมีการให้ความช่วยเหลือและใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมากมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ไม่มีทางจบสิ้น เพราะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นล้วนเกิดจากการดำเนินชีวิตที่ไม่พอเพียง การลงทุนและการใช้จ่ายที่เกินตัวเพื่อหวังผลกำไร การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สูงขึ้น มีการใช้จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นและเกินกำลังจนทำให้เกิดการสร้างหนี้สินโดยการกู้ยืมเงิน ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมุ่งเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนโดยการใช้ความสามารถ แรงงาน และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ให้มีความเพียงพอต่อทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่โดยไม่ต้องแสวงหาในสิ่งที่เกินความจำเป็นและสามารถพึ่งพาตนเองได้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดของประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจซึ่งขาดการเตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ประกอบกับมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้นทั้งจากทางภาครัฐและภาคเอกชนจนก่อให้เกิดหนี้สิน โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ส่วนภาคประชาชนก็มีการใช้จ่ายเงินที่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็นทำให้เกิดความขาดดุลทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การล้มละลายของธุรกิจมากมาย อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการเลิกจ้างงาน ปัญหาสังคม และปัญหาอาชญากรรมจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ

ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมที่เกิดจากการใช้จ่ายที่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว จนทำให้เกิดหนี้สิน หรือบางคนก็ได้รับผลกระทบจากพิษเศรษฐกิจเมื่อธุรกิจต่าง ๆ ล้มละลาย ทำให้ถูกเลิกจ้าง ตกงาน และขาดรายได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนกันอย่างมาก

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางให้กับประชาชนในการดำรงชีวิต เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2540

ภาพที่ 1.1 ที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : irls.nfe.go.th.

“...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน พอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนมีความพอกินพอใช้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถ สร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศได้

“เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient Economy)” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2543)

ภาพที่ 1.2 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : www.lewreath.com.

ดังนั้น **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** จึงเป็นแนวทางสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเดินทางสายกลางและดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียงอันจะนำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขตามอัตภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ชวนขวายหาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกินตัวซึ่งเป็นการดำรงชีวิตอย่างประมาท

แนวความคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คือ มีความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เมื่อมีสิ่งใดมากระทบก็จะสามารถใช้ความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังในการดำเนินการต่าง ๆ ให้สำเร็จ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพิจารณา ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. กรอบความคิด (Concept) หมายถึง กรอบความคิดของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อชี้แนะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยให้รอดพ้นทางวิฤตเศรษฐกิจ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มั่นคง และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามปัจจัยที่แวดล้อม ดังนั้น หากสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ด้วยความเข้มแข็งก็จะสามารถผ่านพ้นวิฤตต่าง ๆ ไปได้ด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. คุณลักษณะ (Attribute) คุณลักษณะของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนในการปฏิบัติตนได้ทุกระดับในสังคม ทั้งระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับองค์กร ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในกลุ่มใดก็ตาม ทั้งเกษตรกร กรรมกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน นักธุรกิจหรือนักวิชาการ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางสำหรับใช้ในการบริหารและการพัฒนา

3. คำนิยาม (Definition) คำนิยามของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

3.1 ความพอประมาณ คือ ความพอดี การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ใช่มากเกินไปจนไม่เพียงพอและต้องไปหามาเพิ่มเติม เมื่อใช้ไปมาก ๆ ก็ทำให้เกิดความขาดแคลน มีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอจึงต้องไปชวนขวาย เบียดเบียนผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3.2 ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความจำเป็น และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ควรใช้อารมณ์ในการตัดสินใจเพราะเป็นการตัดสินใจที่ขาดความรอบคอบ ขาดสติจนอาจทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นมา